

LITERATUUR EN KUNST.

Moderne letterkunde en Christelijke opvoeding.

XVI.

Opvoedkundige plicht.

Daar staan we nu tegenover de nieuwe letterkundige cultuur, stralend wonder van zinnelijke schoonheid, en ge kunt er niet voorbij, of ze lacht u aan, als een bekoor-zieke vrouw, die met het fijnste raffinement de kunstmiddelen uilt, om mooi te zijn.

Neen, eigenlijk is het al niet meer zóó, dat ge er tegenover staat, en dat ge met een stijf gebaar, of handige manoeuvre, haar passeeren kunt. — de moderne kunst is niet een kermis op een weiland aan den omtrek van de stad, ze is niet een expositie ergens in de lange zalen van een muzentempel, waar de bezoekers, met hun entréeskaart, één voor één, naar binnen schuiven door het tikkend tourniquet. — neen, goede lezer, de zoo door u (naar ik hoop) gevreesde afgod heeft zijn altaren in iedere straat, waardoor hij met uw kinderen wandelt; hij kreeg een bescheiden, maar gewettigd, plaatsje in het christelijk instituut, waaraan hij uw kinderen toevertrouwt, en, kijk eens goed! — hij drong zich zoo waar op uw eigen boekenrek, in de huiskamer, waar hij met uwe kinderen leest en bidt.

Ook van den valschen profeet schijnt het waar te zijn, wat Jezus van zichzelf zegt: Hij is in het midden van u, dien gij niet kent.

Er is ook wereldsch mamma, dat uit van ver gekomen wolken regent, en als ge opstaat 's morgens, liggen de velden en straten vol van het nieuwe wonderbrood.

Wat wij tot dusver in deze artikelen-reeks gedaan hebben is waarschuwen: Kijk uit, kijk om u heen, daar ligt het nieuwe brood, en uwe kinderen eten het en zeggen: het is zoet!

Wanneer ons één verwijt treft, dan is het zeker niet, dat wij het gevaar van de moderne kunst beschadigd hebben. Wij hebben ons beijverd tot het tegendeel: de slapers wakker trekken uit den dommel, waarin ze voor hun instinctieve cultuursvrees ruste zochten! Wij hebben ook getracht recht te doen aan hen, die beven om het gruis, dat bij den nieuwen stormloop der cultuur van Sions muren viel. En wat wij zeiden was niet toegeevende goedwilligheid tegenover broeders, die wij in hun oordeel ietwat achterlijk vonden, maar vrucht van overtuiging, die op ergerende ervaring rust.

Het is niet bij geval, maar afspraak, dat de heer Tazelaar zijne gedachten over den modernen roman op onze beschouwingen volgen liet. Wij hebben hem zelf gevraagd, dat hij, als vakkundig opvoeder, die weet, die den modernen roman kent en de ziel der jongeren kent, op de literatuur de ontwaarding toonen, het gevaar bewijzen, zou.

„De Reformatie“ heeft aan de zorgeloosheid geen kruimel voedsel gegeven.

Maar nu komt de taak der positieve belichting van het opvoedkundig vraagstuk. De opvoedkundige bezinning baant den weg tot het kennen en aanvaarden van den opvoedkundigen plicht.

Onze aangeboren luiheid (hetgeen de apostel „traagheid in het bemaatsigen“ noemt) doet ons eerst heil in de ontkenning zoeken, en, als de golven van het aldoorstroomend leven luider bruisen, dan meenen wij dat wij door de onthouding het benarde heiligmid zullen redden.

Nu is zeker onthouding (nijdigheid) tegenover zielsgevaarlijke cultuur, óók plicht, en het geweten moet u leeren waar die plicht begint. Uw roeping is het algemeene vermaanwoord van Johannes: Heb de wereld niet lief, — voor u persoonlijk, toe te passen in verband met wat de wereld is in dezen tijd. Wanneer de Schrift zegt: Vlied de begeerlijkheid! dan moet gij óók denken aan den modernen roman, de sterkste begeerte-prikkels dezer eeuw! En zelfs zijt ge verplicht uzelf af te vragen, met het oog op het besmettingsgevaar der nieuwe kunst, wat het radicale woord van Judas u te zeggen heeft: Haat óók den rok, die van het vleesch bekleet is.

Gelijk er een tijd kan komen in het leven, dat de christen, zijn eigen zwakheid proefondervindelijk kennend, tot den wijn, „die het hart des menschen verbeugt“, ascetisch zegt: ik ken u niet! — zoo kan het voor sommigen worden een van God geboden plicht, om finaal te breken met een kunst, die sterker blijkt te zijn dan het zinlijk hart.

Heeft zoo het christenvolk op wijze gronden niet het dóór en dóór besmette tooneel voor zich en zijne kinderen in den ban gedaan, en is deze onthouding niet mede oorzaak, dat de gereformeerde kerk betrekkelijk sterk bleef leven in haar heilig isolement?

Dit is de ééne zijde van het opvoedkundig vraagstuk, waarvoor de moderne kunst ons stelt, en het was missechen voor ons het veiligst, althans het eenvoudigst, als wij het in ascetischen zin alleen beslissen mochten.

Maar ik vrees, ik weet, dat dit, althans ten opzichte van de moderne letterkunde niet meer mogelijk is. Gelijk wij uitvoerig schilderden, heeft de nieuwe tijd allengs, maar zeker, op ons aller leven beslag gelegd, en de gedaante van dat leven

dan aan de „wereldlijke“ pers eene mededeeling te verstrekken, die tot tegenspraak dwingt, dewijl zij nieuwe onjuistheden bevat.

Het feit, dat door mij met den kerkeraad geen overleg zou zijn gepleegd, is geen feit: een langdurige kerkeraadsvergadering is aan de benoeming gewijd; de hartelijkste eensgezindheid is in die vergadering gebleken en zonder moeite is men tot een gemeenschappelijke conclusie gekomen. Dat dit overleg een paar maanden later niet behoefde herhaald te worden, spreekt vanzelf: er was immers niets veranderd.

Er zijn meer „onjuistheden“ in de classikale bekendmaking. Maar ik zal, door daarover te zwijgen, trachten te verhinderen, dat men de aandacht van de hoofdzakelijk afvoert.

Hoofdzakelijk is:

1e. De Classis deed in November een handeling, rechtstreeks in strijd met haar besluit van Augustus. Tot de Novemberhandeling had zij geen recht, wijl het hier niet een zaak, maar de door haar zelf vastgelegde rechtspositie van een persoon gold, terwijl op grond van het Augustus-besluit met voorkennis der Classis reeds stappen waren gedaan, die niet meer ongedaan konden worden gemaakt.

2e. De Classis gaf in November verlof om tot een anderen staat des levens over te gaan: dit verlof was nooit begeerd of gevraagd.

3e. De Classis gaf dit ongevraagd verlof op grond van „grote en gewichtige oorzaken“, terwijl ik nimmer zulke oorzaken heb aangevoerd.

4e. De Classis deed dat alles buiten mijn voorkennis, zonder eenig mondeling of schriftelijk overleg.

5e. Ik had mij — om de bekende reden — met het Augustus-besluit willen tevreden stellen. Indien de Classis eene aanvulling van dat Augustus-besluit wenschelijk oordeelde — een wenschelijkheid, die ik niet ontken — dan had zij toch geen recht haar Augustus-besluit te vernietigen om Art. 12 D. K. te kunnen toepassen, maar zij zou de aanvulling naar Art. 13 D. K. hebben moeten zoeken. Immers mijn arbeid is niet minder geestelijk, dan die van verzorgers in onze gestichten en dan die van den verzorger onzer militairen jongelingen (De P.). Om een uitdrukking van het besluit der Generale Synode van 1920 te gebruiken, ik werd geroepen „tot een anderen dienst ten bate der Kerken in het gemeen“, of anders gezegd, maar weer in een uitdrukking uit de acta der Synode: ik werd „geroepen langs den weg van Gods providentieel beleid tot een betrekking, waarin ik de mij geschonken gaven rijker gebruiken kan in den dienst van Gods Koninkrijk“.

Indien de uitdrukking „providentieele leiding“ ooit meer dan een fraze is, dan in dit geval! Blijken een historie van 32 jaar.

Laat het zijn, dat er ten dezen een leemte in de K. O. is. Maar — en alweer, citeer ik de acta van Leeuwarden, handelend over dit onderwerp — „Zoolang deze leemte niet is aangevuld, zullen onze kerken het beste doen, in geval zij oordeelen, dat zulk een Dienaar des Woords den naam en eere van een Dienaar kan behouden, hem naar analogie van Art. 13 te emeriteren, maar in geen geval naar Art. 12 hem verlof te vergunnen tot een anderen staat des levens over te gaan“.

Er is inderdaad door de Classis Dordt zonderling gehandeld in betrekking tot recht en rechtsvorm. Maar door de meerdere vergadering(en) zal voor rechtsherstel worden gezorgd.

Ik mag en zal mijn roeping in het Woord niet loslaten. Dit laatste is voor mij een conscientie-zak, waarvan ik ook alle consequenties zal aanvaarden.

De toon van dit stuk kan men — om het eens euphemistisch (in verzachtenden vorm) uit te drukken — niet bepaald zalfvend noemen.

Wie Ds. Vonkenberg kent, weet, dat hij het uitnemend bedoelt.

En wij geven toe: in een pleidooi ten gunste van eigen persoon steeds het juiste woord te treffen valt niet mee.

Intusschen is het te hopen, dat de wijze waarop zijn pleidooi werd voorgedragen, niet te zeer prikkelde.

Dat zou aan de gewenschte toenadering tusschen de classis Dordrecht en hem niet bevorderlijk zijn.

De kans op toenadering is naar ons oordeel grooter geworden door een publicatie van den Bondssecretaris, den heer Joh. T. de Lange.

Drongen wij er een vorige week op aan, dat de instructie van den Bondsdirecteur zou worden overgelegd, waaruit blijken kon (wat wij onderstelden), dat de functie van Ds. Vonkenberg een uitgesproken geestelijk karakter draagt, de heer de Lange zond ons een afschrift van den benoemingsbrief, indertijd aan Ds. V. gezonden.

Wij hebben hier dus niet te doen met een stuk, dat voor de gelegenheid werd opgesteld om de positie van Ds. V. te redden.

Het ging aan de gerezen kwestie lang en breed vooraf.

Men lette slechts op den datum.

Het luidt als volgt:

Den WelEerw. Heer Ds. J. E. Vonkenberg te Zwijndrecht.

WelEerw. Heer en Broeder!

Voor de tweede maal heeft het bestuur van den Nederl. Bond van Jongelingsverenigingen op Geref. Grondslag met algemeene stemmen besloten u uitte-noodigen de geestelijke leiding van den Bond te aanvaarden en u daaraan geheel te wijden.

U daarvan kennis gevende, achten wij breede omschrijving van de taak, die u aanvaardt, door als Bondsdirecteur op te treden, niet noodig.

Het valt niet te ontkennen, dat de tegenstellingen op geestelijk gebied zich steeds meer toespitsen. De geestelijke stroomingen van onzen tijd roepen het Gereformeerde volk tot intensiever arbeid.

De tijdgeest werkt krachtiger dan ooit te voren om de jongelingschap los te maken van de Gereformeerde belijdenis en om den hand aan het Woord bij de zonen van Christus' Kerk door te snijden.

Hier ligt voor ons de aanwijzing om niet te verflauwen, maar krachtiger nog dan tot heden te arbeiden onder de zonen van Gereformeerden huize tot het doen kennen en belijden der Gereformeerde beginselen voor heel het leven, maar allereerst voor het leven der Kerk.

Al wat daartoe strekken kan, ziedaar de ideale taak, waaraan door u reeds 32 jaar werd gearbeid, maar waarvoor onze Bond voortaan uw geheele persoon wensch.

Bond en Bondsbestuur zullen zich verblijden, als u vrijmoedigheid zult vinden om deze herhaalde uitnodiging te aanvaarden.

Verbinde de Heere nan de te nemen beslissing Zijn onmisbaren zegen.

Met broedergruete en heilbede.

Namens het Bondsbestuur.

(get.) JOH. T. DE LANGE, te Secretaris.

Amersfoort, 17 Juli 1920.

Door dezen benoemingsbrief wordt alle twijfel omtrent den aard van Ds. Vonkenbergs werkzaamheid volkomen opgeheven.

Waarom zou hij niet evenzeer in aanmerking voor emeritaat komen als de geestelijke verzorgers aan de krankzinnigengestichten en minstens zoo goed als de legerpredikant?

Jammer blijft het onderwijl, dat het Bondsbestuur niet eer met deze bekendmaking is gekomen.

Het had van het Bondsdirecteurschap een verkeerden indruk gegeven.

In een particulier schrijven aan ons zegt de Bondssecretaris letterlijk: „Dat in den aanvang toen de benoeming van een Bondsdirecteur ter sprake kwam, ook de mogelijkheid werd ingedacht dat een literator of jurist als zoodanig in aanmerking zou kunnen komen is juist, maar de meerderheid van het Bondsbestuur heeft toch bij nader indelen van de positie van den Bondsdirecteur, steeds aan een theoloog de voorkeur gegeven“.

Had het Bondsbestuur van deze frontverandering nu ook openlijk kennis gegeven, veel misverstand ware voorkomen.

Wij willen wel eerlijk bekennen: toen wij voor het eerst van de benoeming van Ds. Vonkenberg lazen, dachten wij niet anders, of hij zou verzoeken om te mogen overgaan tot een anderen staat des levens.

Juist omdat de idee bij ons leefde, dat hij een plaats ging innemen, welke door een niet-theoloog evengoed kon worden vervuld.

Uit de praktijk bleek ons later, dat alleen een theoloog en dan liefst een predikant met ervaring er voor in aanmerking kon komen.

Daaruit is volgens ons ook de uitspraak van de classis na gehoord advies van de deputaten der particuliere synode volkomen te verklaren.

Nu echter komt de zaak in een geheel ander licht te staan.

Daarom is er voor revisie der classikale uitspraak alle reden.

Wij spreken daarbij den wensch uit, dat deze zaak niet op de particuliere synode kome, nog veel minder op de Generale Synode van 1923.

Ze kan, als wij goed zien, heusch wel op de classis Dordrecht beëindigd worden.

Men zoekt slechts toenadering van beide kanten en wachte niet op de andere partij of zij de eerste wil zijn.

Ds. Vonkenberg kan er zijn leedwezen over uitspreken, dat vermoedelijk door niet voldoende publicatie de classis Dordrecht een min juist begrip van het Bondsdirecteurschap heeft verkregen als mede daarover, dat hij indertijd zijn aanvraag om emeritaatverklaring heeft ingetrokken met het verzoek zijn laatste schrijven als ongedaan te beschouwen en alsnog de emeritaatsverklaring in behandeling te nemen.

De classis Dordrecht kan Ds. Vonkenberg uitnoodigen een eerstvolgende vergadering bij te wonen, ten einde over deze aangelegenheid een aanspreking met hem te hebben.

En mis alle gevoeligheden, welke onwillekeurig gerezen zijn, worden ontzien, kan deze zaak verder een aangenaam en bevredigend verloop hebben.

Wij zouden niet weten, waarom dit geschil niet spoedig uit de wereld zou kunnen geholpen worden. De weg lijkt ons aangewezen.

HEPP.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De noodtoestand van den Evangelisatie-arbeid in Duitschland.

In dank ontvangen van J. G. D. te A. voor de Evang. in Breslau f5.—; van K. te S. 23 Mark.

B. WIELENGA.

ik kunnen
ik zou hij
wijfeld een
atting van

ormeerde
t, dat zij,
s, den weg
Toen en
il van ge-
supra- en
n eenwig-
ergeboorte,
it dat men
ira-confes-
sindsdien

er gerefor-
ersoonlijke
s er waar-
waan dien
ekken wil,
persoonlijk
n bekront-
ers-op-laag-
balistische
fel is den
n de belij-
e kracht

wanneer
zij anders-
fessie, zoo-
tvaardiging
gezag der
kerk moet
door haar
elf de vrij-
dwaalleer
lijke waar-
n mag.

onder ons
persoonlijke
al te zeer
leze klacht
en bespro-
er en daar
an de wel-
having der
hier maar

ontwikke-
rde noodig
ord verder
onze gere-
ordrongen
el: „alleen
gemeente“,
een soort
de kleinste
ractijk der
ringste ple-
a deze een

deren zich
enordening
lijnen van
de manier
vrij laat.

aanstands
de Schrift.
is zonder
n; dat de
ft saam te
bediening
ziedaar be-
aanstands
k met god-

regering
echtsreeks
leiden en
gen eerlijk
ishaar zijn,
idere open-
in ervaring
Doch hier-

WERDA.

verdediging
kenberg in
et verweer,
publiceerde

hrijf ingaat/
ch onrustig/
niet aange-
een slechte
n kring als
ds mij dage-
ervoor be-
onrustig te
ligen, kerte-
g(en). Of is
rust?
ode kalm af.
tiger indruk